

ΤΟ ΞΕΝΟ ΨΩΜΙ'

Είνα ένα δράμα δέπρκατο τοῦ ρώστου Ivan Tourguéneff (1818-1883), τὸ ὁποῖον ἔπαιξαν στὴ Ν. Σκηνή. Ὁ Tourguéneff εἶνε κυρίως γνωστός ὡς μυθιστοριογράφος καὶ ἔτσι φηγοῦράει στὰ λεξικά. Μὰ καὶ μόνο αὐτὸ τὸ δράμα του φτάνει γιὰ νὰ τὸν κατατάξῃ στὴ πρώτη γραμμὴ τῶν δραματογράφων. Εἶνε ἰδύνατο νὰ ραντασθῇ κανεὶς τί δύναμη Αἰσχυλείου φράξης μπορεῖ νὰ περιχλαίουν αὐτὲς ἢ δοῦ πρόξες, ἂν δὲν τὸ ἔδῃ παίζομενο. Στὴ πρώτη του ποῦ τὸ εἶδα ἔγω ἔτυχε οἱ μουτρες, ἐκτός τῆς δεσποινίδος Πανάκη, οἱ ἄλλοι ἐξαιρετικῶς ἐκείνο τὸ βράδυ, νὰ βγοῦν στὴ σκηνὴ λίγο ἀπραχτασοι: καὶ αὐτὸ λιγότεψε τὴν καλὴν ἐντύπωσή μου, ἢ ὁποία θὰ ἤτανε πολὺ μεγαλειτέρα ἂν ἔδλεπα τὸν γέρο-Κουζοφκιν μ' ἕναν ἡθοποιὸ στὸ ρόλο του. Καὶ μ' ἴλα ταῦτα πάλι ἔφυγα καταγοητευμένος. Στὸ τέλος τῆς παραστάσεως, βγαίνοντας ἀπ' τὸ θέατρο ὁ θεατὴς μπορεῖ νὰ πῆ μετὰ του: ἀπόψε εἶδα μιὰ ἀρχαία παράστασι τοῦ Αἰσχύλου στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου.!

* *

«Ἡ Ὀλγα Πετρόβνα ἡ γυναῖκά σου! ξέρεις ποῖα εἶνε; εἶνε κόρη μου!» αὐτὰ πὰ λόγια ξεφωνίζει ὁ γέρο-Κουζοφκιν μέσα στὸ θυμὸ του, ὅταν βλέπει καὶ τὸν περιγελλῆν καὶ ὅταν ὁ Μαξίμωφ, ὁ γείτονας τοῦ Γελέτση τοῦ ἀντρός τῆς Ὀλγας, τοῦ φορεῖ τὸν χάρτινο σκούφο τοῦ Ριγολέττου.

Καὶ αὐτὲς ἡ λέξεις: ὅτι ἡ γυναῖκά του εἶνε νόθος, ὅταν τῆς ἀκούει καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια Ὀλγα, περνώντας ἐκείνη τὴ στιγμὴ, πέρτουν σὺν πόμπῃ μὲς' στὸ σπίτι τοῦ Παύλου Γελέτση, γιὰ νὰ σκορπίσουν τὰ ὄνειρα καὶ τὴν εὐτυχία αὐτοῦ καὶ τῆς Ὀλγας, καὶ ὁ θεατὴς, ποῦ κἄτι ὡς ἐκείνη τὴν στιγμὴ ἐπερίμενε ν' ἀκούσῃ, κἄτι ποῦ αἰσθανόταν νὰ τριγυρνᾷ ἀπὸ πᾶνου ἀπ' τὸ κεφάλι τῶν νεοῦμ-

φων, καὶ ἐμάντευε ὅτι αὐτὸ θὰ ἐξεσποῦσε ἀπὸ τὸ γέρο αὐτὸν ξεπεσμένο εὐγενῆ καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλο τὸν νέο εὐγενῆ γείτονα Μαξίμωφ, σφίγγει τοὺς γρόνθους του καὶ τοῦ ἔρχονται στὸ στόμα τὰ φοβερὰ λόγια τοῦ Ὁσβίλδου— ἁμαρτίες γονέων παιδεύουν τὰ τέκνα.

* *

Ὅταν βλέπομε κανέναν ἀναξιοπαθοῦντα, κλονίζεται ἡ πρὸς τὴν δικαιοσύνη πεποίθησή μας καὶ μᾶς ἔρχεται στὸ νοῦ ἡ ἀμφιβολία γιὰ τὴ θεία πρόνοια. Δὲν εἶνε δουλειὰ τοῦ δράματος ἡ λύσις τέτοιων φιλοσοφικῶν ζητημάτων. Αὐτὸ πέρνει τὰ πράματα ὅπως γίνονται καὶ ἐπιζητᾷ μόνο τὴν ἀντίθεσι μερικῶν συμβάντων γιὰ νὰ τοῦ παραστήσῃ τὴν εἰρωνεία τῆς τύχης ποῦ γιὰ μιὰ στιγμὴ σὲ ἀνεβάζει στὰ δυσθεώρητα ὕψη καὶ τὴν ἄλλη σὲ πετάει ἀππλαχνα στὸ βούρκο! Ἡ αὐτὸ καὶ τὸ θέατρο τοῦ Αἰσχύλου εἶνε φοβερώτατο, γιὰ τὴ τύχη τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Ἑθνῶν ὀλοκλήρων ἐκρέμασε ἄγι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, μὰ ἀπὸ μιὰ ἐξωτερικὴ δύναμη εἰς τὴν ὁποίαν ὑποκύπτουν καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀλύμπιοι καὶ ἡ ὁποία συμβολίζει τὴν ἀπόλυτη Δικαιοσύνη—τὴν Εἰμαρμένη ποῦ τιμωρεῖ καὶ ἀνεβάζει, ποῦ ἀκόμα καὶ στὰ ἐγγόνια καὶ τρισέγγονα ξεσπᾷ γιὰ νὰ τιμωρήσῃ μιὰ ἁμαρτία τῶν προγόνων.

Ἀὐτὴ ἡ εἰμαρμένη ἔρχεται νὰ πνίξῃ στὰ δάκρυα τὴν εὐτυχία τῆς εὐγενικῆς ψυχῆς τῆς Ὀλγας Πετρόβνα στὸ ἀκουσμα τοῦ παρῆνεο πῶς εἶνε κόρη αὐτοῦ τοῦ γεροξεπεσμένου, ποῦ τὸν εἶχε μικρὸ παιδάκι γιὰ τῆς κούκλας τῆς καὶ ὁ ὁποῖος ζοῦσε καὶ ζῆ μὲνα κομμάτι ξένο ψωμί.

Όταν ανοίγει ή σκηνή οι υπερέται σιγουρίζουν τὸ σπίτι γιατί περιμένουν τὰ ἀφεντικά, ποῦ τέλειωσαν τοὺς γάμους των στὴ Πετρούπολη καὶ ἔρχονται στὸ παλιὸ πατρικὸ σπίτι τῆς νύφης, σὲ 'καίνο τὸ σπίτι ἀπὸ τὸ ὅποιο ἔφυγε μικρὸ κοριτσάκι καὶ γυρίζει τὴν πιά σωτὴ γυναῖκα. Ἰκεὶ μέσα τὴν ἔφερε στὴν ἀγκαλιὰ του καὶ τὴν σερβικνοῦσε ὁ ξεπεσμένος Κούζοφκιν—ὁ ἄγνωστος πατέρας της.—Σὲ λίγο παρουσιάζεται στὴ σκηνὴ καὶ αὐτὸς ὁ γέρος Κούζοφκιν, εἶνε γέρος τὴν, περπατᾷ με δυσκολία καὶ ἀκουμπισμένος στον ὄμο του παλιῶ του φίλου Ἰβάνοφ, ὁ ὅποιος μόνος γυρίζει το μυτικὸ καὶ ὄλο φοβᾷται καὶ ὄλο θέλει νὰ φύγουν ἀπ' αὐτὸ τὸ σπίτι προτοῦ ὁ νέος ἀφέντης ποῦ ἔρχεται με τὴν Ὀλγα τὴ γυναϊκά του, τοὺς διώξουν καὶ χᾷσει καὶ τὸ κομμάτι τὸ ψωμί ποῦ τρώει ἐκεῖ μέσα ὁ γέρος. Στὸ ἀκουσμα αὐτό, ὅτι μπορεί νὰ τὸν διώξουν ὁ γέρος, ποῦ πάσχει ἀπὸ τὸν καρδιόπονο, παρ' ὄλιγο νὰ πᾷση γάμου ξερός. Ἐπὶ τέλου, μένουν καὶ σὲ λίγο ἔρχονται-ἔρχονται οἱ νέοι ἀφεντᾶδες, τὸ ταιριασμένο αὐτὸ ζευγαράκι—ή Ὀλγα καὶ ὁ Παῦλος.—Τοῦ δείχνουν τὸ ἔρχοντικὸ σπίτι τῆς Ὀλγας, ποῦ τὸ βλέπει γιὰ πρώτη φορὰ καὶ τοῦ συστήνει ἡ Ὀλγα τὸ γέρο Κούζοφκιν, σὲν παλιὸ φίλο τοῦ σπιτιοῦ, καὶ ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὴν ὄρα τοῦ φαγητοῦ ἡ Ὀλγα πέρνει ἀπὸ τὸν βραχίονα, σὲν τὰ παρασμένα χρόνια τὸν Κούζοφκιν καὶ πᾶνε νὰ κάνουν ἕνα γυρο στὸ περιβόλι. Σὲ λίγο ἔρχεται καὶ ὁ παλιὸς γνώριμος τοῦ Παύλου ὁ γείτονας τῆς Ἰλγας Μαξιμώφ, ὁ ὅποιος ἔμαθε ὅτι ἔφθασαν καὶ ἔρχεται νὰ τοὺς χαιρετίσῃ. Ὁ Παῦλος χαιρετᾷ καὶ τὸν προσκαλεῖ νὰ καθῆσαν στὸ τραπέζι. Προσκαλεῖ δὲ καὶ τὸ γέρο-Κούζοφκιν με τὸ φίλο του Ἰβάνοφ, ποῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὸν περίπατο καὶ καθοῦνται σὲνα τραπέζι νὰ φᾶνε ἡ Ὀλγα πᾷει ὄλλᾷ φάρμα. Ἀπὸ ἔδῳ ἀρχίζει ἡ λύση τῆς τραγικῆς ἱστορίας. Ὁ κακὸς γείτονας Μαξιμώφ βιάζει τὸν γέρο νὰ πιῇ κρασί. Αὐτὸς δὲν πίνει ποτέ του, μὰ γιὰ τὸ ἐξικριτικὸ τῆς περιστάσεως, πέρνει ἕνα ποτηράκι νὰ εὐχηθῇ. Ὅστερα πίνει καὶ ἄλλο καὶ τρίτο καὶ τέταρτο καὶ ἀφοῦ τὸν φέρνει στὸ κᾶφι, τοῦ χτυπᾷ τὴ γορδὴ ποῦ πονεῖ, τοῦ θυμίζει μιὰ παλιὰ ὑπόθεση γιὰ ἕνα κτήμα, ποῦ τοῦχουν πᾶρει κάτι συγγενεῖς του. Τὸ κτήμα αὐτὸ—ἐννοεῖ ὁ γέρος τὴ κόρη του—εἶνε δικό του, μὰ ἄλλοι τὸ ἔχουν στὴ κατοχὴ τους! Ἐλπίζει δὲ μιὰ μέρα νὰ τὸ ἔδῃ στὰ χέρια του. Ὁ εὐγενὴς γείτονας δὲ στέκεται ἐδῶ, παραγγέλλει καὶ τοῦ φέρνουν ἕνα χάρτινο σκουφο παλιγάτσου καὶ τοῦ τὸν φορᾷε στὸ κεφάλι τοῦ γέρου. Τότε τοῦτος, με τὰ γέλοια τους, ξεμεθάει, ἡ φιλοτιμία του ξυπνάει καὶ με λύσσα θηρίου ἀποκρίνεται ὅταν ὁ Παῦλος τοῦ λέει ὅτι ἔχει νὰ κάνῃ με εὐγενεῖς, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶνε εὐγενὴς καὶ ὅτι-ἡ Ὀλγα Πετρόβνα ἡ γυναϊκά του, εἶνε κόρη του!

Στὴ δεύτερη πράξη ἡ Ὀλγα μαθαίνει ἀπ' τὸν ἄντρα της ὅτι διέταξε νὰ τὸν διώξουν τὸν γέρο μεθύστακα καὶ ἐτοιμάζεται αὐτὸς νὰ φύγῃ ἀπ' τὸ μικρὸ ἐκεῖ κάτου δωμάτιο ποῦ καὶ τὴν τὸτα χρόνια τὸ κατοικοῦσε. Αὐτὴ ζη-

φων, καὶ ἐμάντευε ὅτι αὐτὸ θὰ ἐξεσποῦσε ἀπὸ τὸ γέρο αὐτὸν ξεπεσμένο εὐγενῆ καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλο τὸν νέο εὐγενῆ γείτονα Μαξιμώφ, σφίγγει τοὺς γρόνθους του καὶ τοῦ ἔρχονται στὸ στόμα τὰ φοβερά λόγια τοῦ Ὁσβίλδου—ἀμαρτίες γονέων παιδεύουν τὰ τέκνα.

Όταν βλέπομε κανέναν ἀναξιοπαθούτα, κλονίζεται ἡ πρὸς τὴν δικαιοσύνη πεποιθήσῃ μας καὶ μᾶς ἔρχεται στὸ νοῦ ἡ ἀμφιβολία γιὰ τὴ θεία πρόνοια. Δὲν εἶνε δουλειὰ τοῦ δράματος ἡ λύση, τέτοιων φιλοσοφικῶν ζητημάτων. Αὐτὸ πέρνει τὰ πράματα ὅπως γίνονται καὶ ἐπιζητεῖ μόνο τὴν ἀντίθεση μερικῶν συμβάντων γιὰ νὰ τοῦ παραστήσῃ τὴν εἰρωνεῖα τῆς τύχης ποῦ γιὰ μιὰ στιγμή σὲ ἀνεβάζει στὰ δυσθεώρητα ὕψη καὶ τὴν ἄλλη σὲ πετάει ἄσπλαχνα στὸς βουρκοὶ ἄγ' αὐτὸ καὶ τὸ θέατρο τοῦ Αἰσχύλου εἶνε φοβερώτατο, γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Ἐθνῶν ὀλοκλήρων ἐκρέμασε ἄγι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, μὰ ἀπὸ μιὰ ἐξωτερικὴ δύναμη εἰς τὴν ὁποίαν ὑποκύπτουν καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀλύμπιοι καὶ ἡ ὁποία συμβολίζει τὴν ἀπόλυτη Δικαιοσύνη—τὴν Ἐμίμαρμένη ποῦ τιμωρεῖ καὶ ἀνεβάζει, ποῦ ἀκόμα καὶ στὰ ἐγγόνια καὶ τρισέγγονα ξεσπᾷ γιὰ νὰ τιμωρήσῃ μιὰ ἀμαρτία τῶν προγόνων.

Ἡ Ἐμίμαρμένη ἔρχεται νὰ πνίξῃ στὰ δάκρυα τὴν εὐτυχία τῆς εὐγενεικῆς φυγῆς τῆς Ὀλγας Πετρόβνα στὸ ἀκουσμα τοῦ παρῆενο πῶς εἶνε κόρη αὐτοῦ τοῦ γεροξεπεσμένου, ποῦ τὸν εἶχε μικρὸ παιδάκι γιὰ τῆς κούκλες της καὶ ὁ ὅποιος ζοῦσε καὶ ζῆ μὲνα κομμάτι ξένο ψωμί.